

Rusalkina L. Specificity of foreign language professional preparation of future physician in the conditions of higher education institutions

Professional orientation of activity requires, first of all, the integration of the discipline "Foreign language" with the profile disciplines; as well as assigns to the teacher of a foreign language the task of teaching a future specialist on the basis of inter disciplinary approach to use a foreign language as a means of systematic replenishment of professional knowledge, as well as a means for the formation of professional skills and abilities.

The purpose of the article is to characterize these sense and specificity of foreign language training of future doctors in medical institutions of higher education.

It should be noted that modern teaching methods enable medical students to perform certain tasks with the help of proper programs, to predict various diseases and treat them simultaneously. Quite often, simulation of situations is carried out, using certain means in the educational process of a higher medical establishment. It develops students' skills, logical thinking, while studying the patient's problems in real conditions allows to apply the acquired skills immediately in to practice.

Professional-cognitive values perform the important functions in the formation of communicative preparedness of an individual:

- tentative, subordinated to achievement of the goal;
- integrative function that reflects the unity of terminal and instrumental values;
- information function related to the subordination of cognitive values;
- communicative function related to the processing, classification and transmission of information.

Formation of interest in the profession requires application of new pedagogical technologies, more active and integral practical pedagogical activity in the process of foreign language training of future physicians.

УДК 376

Наталія САВІНОВА

*доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри спеціальної освіти,
професор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: kafkor@gmail.com*

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ
ДО РОБОТИ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО АКТИВНО-ІГРОВОГО
СЕРЕДОВИЩА**

У статті розглядаються проблеми модернізації підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи в умовах оновленої спеціальної системи освіти як однієї з умов педагогічної підготовки майбутнього вчителя-логопеда, при якому компетентнісний підхід виступає як новий підхід до цілепокладання в освіті, зокрема в спеціальній, а компетенція і компетентність стверджуються як нові цільові категорії, які означають перехід вищої освіти від предметно-центристської орієнтації освітнього процесу до спрямованості «на студента».

Обґрунтовуються компоненти професійної компетентності; які формуються засобами активно-ігрових технологій, акцентується увага на створенні умов готовності до педагогічної діяльності в активно-ігровому середовищі, що містить собі три складових: педагогічну (вчитель), технологічну (технологія) і ігрову (гра). Представлено сутність феномену розвивальне активно-ігрове середовище та аналіз опитування студентів на пошуково-розвідувальному етапі експерименту, накреслено подальші перспективи досліджень.

Ключові слова: професійна компетентність, активно-ігрова технологія, активно-ігрове середовище, вчитель-логопед, компоненти активно-ігрової технології.

Проблеми підготовки корекційних педагогів, зокрема вчителів-логопедів, до роботи в системі спеціальної освіти висвітлюються в дослідженнях учених (В. Бондар, С. Конопляста, О. Мартинчук, С. Миронова, Н. Пахомова, Ю. Пінчук, Н. Савінова, В. Синьов, Є. Синьова, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.).

Актуалізуючи проблеми модернізації підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи в умовах оновленої спеціальної системи освіти, академік В. Синьов окремо виділяє проектування та розробку новітніх стандартів підготовки фахівців за специфікою нозологій, які сприятимуть продуктивним зрушенням у роботах науковців, що

займаються безпосередньо проблематикою підвищення рівня освіченості майбутніх кадрів галузі спеціальної освіти [6].

Українські учені В. Синьов, М. Шеремет підкреслюють необхідність вивчення загального і специфічного у розвитку дітей з порушеннями різних категорій з метою створення максимально повної моделі основних змістових ліній розвитку дитини, визначивши при цьому всі компенсаторні шляхи, які можливі для кожної конкретної категорії. Розвиваючи ідеї Л. Виготського, науковці-дефектологи аргументовано доводять необхідність використання сенситивних періодів становлення вищих психічних функцій, розробляють і апробують комплексні програми ранньої психолого-педагогічної корекції порушених функцій і на цій основі, як можна більш ранньої, повноправної інтеграції дитини в соціальне і загальноосвітнє середовище. При цьому суттєві вимоги суспільство ставить до якості підготовки майбутнього фахівця спеціальної освіти [6].

На думку Н. Пахомової, організація системи підготовки студентів вишів педагогічного напрямку є реально існуючим феноменом сучасного освітнього процесу. Комплексність педагогічного впливу на професійне становлення дефектологів та оволодіння необхідним комплексом знань та навичок має визначатись системною інтеграцією засад медичної, психологічної та педагогічної наук у освітньому процесі, з обов'язковим усвідомленням місця й ролі кожного з компонентів ієрархічної освітньої програми [2, 119].

С. Миронова підкреслює першочергову важливість підготовки дефектологів, придатних до праці у закладах освіти будь-якої специфікації, як запоруку ефективного корекційного впливу на психофізичний розвиток кожного учня. Сама сутність аспектів підготовки спеціалістів у галузі дефектології вимагає поглибленого наукового вивчення через недостатню реалізованість програми навчальної фахової діяльності. Обмеженість розроблення проблеми підготовки вчителів-дефектологів відповідно до сучасних вимог освітньої системи визначає дану проблему як провідну серед кадрових у галузі спеціальної освіти [1, 3].

Компетентнісний підхід виступає як новий підхід до цілепокладання в освіті, зокрема в спеціальній, а компетенція і компетентність стверджуються як нові цільові категорії, які означають перехід вищої освіти від предметно-центристської орієнтації освітнього процесу до спрямованості «на студента». При цьому найважливішим фактором визнання компетентнісного підходу стає перенесення акцентів від змісту до результатів, від знань – до розвитку особистості того, хто навчається.

У науковій літературі професійна компетентність учителя-логопеда визначається ученими як: 1) інтегративну якість фахівця, який виявляє готовність максимально ефективно здійснювати діагностику, корекційно-превентивне навчання та особистісний розвиток осіб з вадами мовлення (Ю. Пінчук) [3, 6]; 2) комплексне поняття, що включає теоретичну, практичну, комунікативно-мовну, особистісну складові, які є необхідними для здійснення корекційно-розвивальної та виховної роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку з урахуванням їх індивідуальних можливостей із обов'язковим застосуванням сучасних методів, прийомів, інноваційних технологій і форм роботи із зазначеною категорією дітей та їх родинами з метою надання необхідної допомоги. Змістом теоретичної складової професійної компетентності вчителя-логопеда є наявність системи спеціальних знань щодо психофізичних особливостей певної категорії дітей, структури дефекту, принципів, методів, прийомів, особливостей організації корекційно-розвивальної, виховної роботи, розвитку спілкування, ефективного пізнавальної взаємодії з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку, методів вивчення сім'ї й особливостей сімейного виховання зазначеної категорії дітей, організації скоординованого співробітництва всього педагогічного колектив. Практична складова професійної компетентності вчителя-логопеда включає вміння і навички, що необхідні для організації корекційно-розвивального і виховного процесу з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку, такі як: діагностичні, організаційні, корекційно-розвивальні, консультативні тощо. (Н. Савінова) [4, 167].

Учені одностайні в думці щодо створення нового навчального середовища при підготовці майбутніх корекційних педагогів, учителів-логопедів (С. Конопляста, С. Миронова, Н. Пахомова, Н. Савінова, В. Синьов, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.), введення актуальних моделей і форм організації занять з використанням практично зорієнтованих технологій навчання. Суперечність співвідношення між собою рівня підготовки вчителів-логопедів до роботи у розвивальному середовищі та змістом програмної підготовки викликає на ринку праці гостру потребу у фахівцях, здатних ефективно працювати у даній системі. Розвиток професіоналізму вчителя-логопеда забезпечує його майбутню адаптацію до вивчення нових теоретичних положень та методик, що здатні ефективно підвищити якісні показники його роботи.

Повноцінне відтворення майбутнім вчителем-логопедом педагогічної діяльності під час проходження педагогічної практики передбачає реалізацію всіх її компонентів: самостійну постановку

педагогічних цілей і завдань; володіння широким спектром впливу на дітей; постійний самоконтроль за ходом і станом своєї педагогічної діяльності.

Проведені в останні часи науковцями дослідження дозволяють розглядати технології активно-ігрового навчання як найбільш практико-орієнтовані, «на студента», якщо мова йдеться про підготовку висококваліфікованих кадрів, і такі, що в більшій мірі відповідають рішенням завдань особистісного розвитку дитини, зокрема з порушеннями мовлення.

Ми розуміємо сутність феномену розвивального активно-ігрового середовища як урізноманітнений життєвий простір дитини, спеціально організований для забезпечення її самостійної та групової ініціативної діяльності протягом ігрових заходів, що сприяють розвитку пізнавальної, навчальної, емоційної та мовленнєвої активності.

Діяльність педагога, що працює в активно-ігровому середовищі, реалізуючи ігрові технології, є досить складною і має містити в собі три складових: педагогічну (вчитель), технологічну (технологія) і ігрову (гра).

Акцентуємо увагу на діях та стилях роботи вчителя-логопеда в активно-ігровому середовищі.

1. Навчання повинно включати весь інтелектуальний потенціал людини. Отже в нашому випадку, педагог-логопед, працюючи в активно-ігровому середовищі має не тільки навчитися думати самостійно, а й організувати розумову діяльність дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

2. Навчання, побудоване тільки або переважно на передачу інформації, має бути заміненим навчанням нової діяльності в ігровій взаємодії. Змінюється статус педагога, який від передавача інформації перетворюється в організатора навчально-ігрового процесу.

3. Змінюється зміст освіти: не інформація про діяльність плюс трохи діяльності, а діяльність, заснована на інформації. Педагог-логопед, який не має власного практичного професійного досвіду, навряд чи зможе якісно організувати навчання нової діяльності в ігровій діяльності.

4. Змінюються форми взаємодії педагога і тих, хто навчається, а також взаємонавчання. На зміну традиційним приходять форми активного, інноваційного навчання: ігри, аналіз конкретних ситуацій, розігрування ролей, взаємооцінка і взаємоконтроль, самооцінка і самоконтроль.

5. Зміна цілей, змісту і форм навчання має суттєвий вплив на характер спілкування педагога і дитини, на атмосферу їх взаємодії. «Партнерство, рівність особистостей у виборі, вчинках, відповідальності, позитивний емоційний фон – все це стає перманентною домінантою відносин».

Підготовка до роботи майбутніх учителів-логопедів має ґрунтуватися на розумінні постулату, що мотивація до діяльності, зокрема корекційно-навчальної, виникає у дітей, якщо враховуються наступні умови: цікавим є те, чого мене вчать; цікавим є той, хто мене вчить; цікаво, як мене вчать.

Для реалізації цих умов майбутній педагог-логопед має оволодіти режисурою активно-ігрових технологій в активно-ігровому середовищі, тобто організацією, конструюванням змісту, використанням ігрових засобів активного ігропроцесу.

Л. Томич акцентує увагу на тому, що корекційно-розвивальне середовище створюється для дитини з порушеннями мовлення з метою зниження симптоматики її дезадаптивності, розвитку здатності до вибудовування комунікативної взаємодії на мовній основі, здатність до регулювання своєї поведінки, діяльності [5, 285].

Отже, важливим механізмом його функціонування є розуміння майбутніми педагогами-дефектологами технології вибудовування стратегії супроводу дитини, зануреної в це середовище. Суб'єктами процесу утворення середовища є педагоги, вузькі спеціалісти, діти і їх батьки.

У підготовці активно-ігрового середовища та активно-ігрової технології майбутній фахівець-логопед має оволодіти схемою, що включає наступні компоненти: 1) власний досвід і попередній досвід і можливості дитини та інших учасників активного ігропроцесу; 2) активно-ігрове середовище та занурення у діяльність (правила та умови успішної взаємодії, віра в свої можливості, підтримання зацікавленості, сприятливе для всіх розташування учасників активної ігрової взаємодії, створення атмосфери довіри, співпадіння планів ігрової ролівої реалізації, підтримка уваги, наближення ігрових ситуацій до життя і позитивного досвіду дитини, максимальне занурення у діяльність, засоби взаємодії тощо); 3) активне оцінювання та контроль (взаємооцінка, самооцінка, взаємоконтроль, самоконтроль, додаткові роліві та ігрові демонстрації, робота в парах, мікрогрупах тощо); 4) запам'ятовування (створення орієнтирів, святкових процедур опрацювання нового в інших ситуаціях, обмін враженнями тощо); 5) перенесення набутого досвіду у повсякденне спілкування (сюжетно-рольові ігри, інсценування, ритуал завершення діяльності і очікування майбутньої зустрічі тощо); 6) часова обмеженість, акцентування початку і закінчення гри (сюрпризні моменти, зустрічі, естетичні акценти тощо); 7) пунктуальність і продуктивність.

Упровадження активно-ігрової технології в активно-ігровому середовищі включає підготовку майбутнього фахівця до реалізації технологічних процедур в активно-ігровому середовищі, а саме:

багаторазове повторення; поступове покрокове засвоєння; включеність у процеси групової динаміки і взаємодії; навчання під «ігровими» іменами; використання інформаційно-комунікаційних технологій та засобів, отримання зворотного зв'язку, режим позитивного насичення; розробка сценарію тощо.

Таким чином, формування готовності майбутніх учителів-логопедів до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища є важливим фактором підвищення рівня освіченості студентів та розвитку їх професійної компетенції. Ефективність організації роботи у розвивальному активно-ігровому середовищі значною мірою залежить від якості підготовки майбутнього вчителя-логопеда. При низькому рівні освіченості майбутніх вчителів-логопедів, відсутності мотиваційного базису до саморозвитку у професійній діагностико-корекційній, корекційно-навчальній, корекційно-виховній діяльності в активно-ігровому середовищі не є можливою і потребує подальших підготовчих практичних напрацювань.

Метою пошуково-розвідувального експерименту було визначення рівнів готовності майбутніх вчителів-логопедів до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища. У межах започаткованого дослідження на етапі пропедевтичного, пошуково-розвідувального експерименту було використано *метод анкетування* з метою отримання інформації від студентів – майбутніх вчителів-логопедів – для первинного орієнтування в теоретичній обізнаності респондентів із зазначеної проблеми, а також для подальшої деталізації дослідження. В анкетуванні взяли участь 41 студент IV та VII курсів спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)».

На перше запитання анкети «Що Ви розумієте під поняттям «розвивальне середовище?» 19,2% респондентів відповіли, що це – організоване предметне середовище, в якому виховується дитина; 46,9% – навчання, виховання та корекція порушень розвитку дитини в спеціально створених умовах; 33,9% визнали вплив оточуючого на дитину.

На запитання «З якими труднощами Ви стикаєтесь при роботі в розвивальному активно-ігровому середовищі?» Встановлено, що 54,1% майбутніх вчителів-логопедів зазнають суттєвих труднощів, які виникають під час роботи, недосконалість власних умінь і навичок; 24,8% – недостатнє технічне, методичне забезпечення, відсут-

ність методичної літератури та засобів корекційного навчання; 21,1% – пасивність адміністрації, педагогів, відсутність необхідних наочних матеріалів та спільної командної взаємодії.

Запитання «Які засоби підготовки до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища Ви можете назвати?» дозволило з'ясувати, що 38,3% респондентів визначили основним засобом літературу з теорії та практики організації розвивального середовища; 34,3% – систематичні заняття, тренінги; 19,2% – комп'ютер, технічні засоби, наочність; 8,2% – обмін досвідом роботи.

На запитання «Чи сформовано у сучасних батьків поняття про розвивальне активно-ігрове середовище?» 55,6% респондентів дали позитивну відповідь; 19,6% – негативну, 24,8% опитаних відзначили пасивність батьків.

На запитання «Які ефективні методи сприяють підготовці майбутніх вчителів-логопедів до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища?» 35,3% студентів назвали консультації, бесіди, лекції; вирішення педагогічних ситуацій, рольові ігри виокремили 40,6% респондентів; 24,1% опитаних вважають ефективним досвід фахівців.

Щодо запитання анкети «Які ефективні умови підготовки до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища Ви можете назвати?», серед респондентів 68,3% відзначили спільну взаємодію студентів, викладачів, вчителів-логопедів, вихователів, батьків; 14,4% – практичну спрямованість навчання у вищому навчальному закладі; 11,7% – навчально-методичне забезпечення корекційного процесу та технічне оснащення; 5,6% – ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку майбутніх вчителів-логопедів.

На запитання «Чи позитивно впливає розвивальне активно-ігрове середовище на розвиток дитини з психофізичними вадами?» негативно відповіли 33,2% студентів; 32,8% відзначили позитивний вплив; на відсутність освітніх середовищ з відповідним оснащенням указали 19,3% респондентів; 14,7% студентів визнали недостатність статистичних даних.

Отже, результати анкетування студентів дозволяють виокремити такі проблеми: по-перше, недостатню мотивацію до роботи в активно-ігровому середовищі, емоційну нестабільність; по-друге, відсутність достатньої практичної підготовки до роботи в розвивальному активно-ігровому середовищі, що потребує планомірної підготовки.

Список використаних джерел

1. Миронова С. П. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів до корекційної роботи в освітніх закладах для дітей з вадами інтелекту: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.03; Ін-т спец. педагогіки АПН України. К., 2007. 36 с.
2. Пахомова Н. Г. Концептуальні основи системності професійної підготовки дефектологів. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. 2011. Вип. 17(1). С. 114-121.

3. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2005. 20 с.
4. Савінова Н. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2014. № 9(1). С. 162-169.
5. Томич Л. М. Організація корекційно-розвивального середовища для дітей з порушеннями мовлення в умовах дошкільного навчального закладу корекційно-розвивальної спрямованості. Вестник інститута розвитку ребенка. Київ: 2010. С. 280-286.
6. Синьов В. М. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 7. С. 390-396.

References

1. Myronova S. P. (2007) Teoretyko-metodychni osnovy pidhotovky maybutnikh uchyteliv do korektsiynoyi roboty v osvitchnykh zakladakh dlya ditey z vadamy intelektu [Theoretical and methodological bases for the training of future teachers for correctional work in educational institutions for children with intellectual disabilities]: avtoref. dys... d-ra ped. nauk: 13.00.03; In-t spets. pedahohiky APN Ukrainy. K., 36 s.
2. Pakhomova N. H. (2011) Kontseptualni osnovy systemnosti profesiynoi pidhotovky defektolohiv. [Conceptual bases of systematic training of defectologists] Zbirnyk naukovykh prats Kam'yanets-Podil'skoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya: Sotsialno-pedahohichna.. Vyp. 17(1). S. 114-121.
3. Pinchuk Y. V. (2005) Systema profesiynoi kompetentnosti vchytelya-lohopeda [System of Professional Competence of Teacher-Logopaedist]: Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.03; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. K., 20 s.
4. Savinova N. (2014) Aktualni problemy formuvannya profesiynoi kompetentnosti vchyteliv-lohopediv [The urgent problems of formation of professional competence of teachers-speech therapists] Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya. № 9(1). S. 162-169.
5. Tomych L. M. (2010) Orhanizatsiya korektsiyno-rozvyvalnoho seredovishcha dlya ditey z porushennyamy movlennya v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu korektsiyno-rozvyvalnoyi spryamovanosti [Organization of correction-developing environment for children with speech disorders in the conditions of pre-school educational institution of correction-development orientation]. Vestnyk ynstituta razvytyya rebenka. Kyiv. S. 280-286.
6. Synov V. M. (2015) Osnovni tendentsiyi modernizatsiyi pidhotovky korektsiynykh pedahohiv v umovakh reformuvannya osvitchnoyi haluzi [Main tendencies of modernization of preparation of correctional teachers in the conditions of reforming the educational branch] Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi. № 7. S. 390-396.

Савінова Н. В. Проблеми підготовки майбутніх учителів-логопедів до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища

В статті розглядаються проблеми модернізації підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи в умовах оновленої спеціальної системи освіти як однієї з умов педагогічної підготовки майбутнього вчителя-логопеда, при якій компетентнісний підхід виступає як новий підхід до цілеполагання в освіті, зокрема в спеціальній, а компетентність утверджується як нові цільові категорії, які означають перехід вищої освіти від предметно-центристської орієнтації освітнього процесу до напрямленості «на студента». Обґрунтовуються компоненти професійної компетентності, які формуються за допомогою активно-ігрових технологій, акцентується увага на створенні умов готовності до педагогічної діяльності в активно-ігровому середовищі, має у собі три складові частини: педагогічне (вчитель), технологічне (технологія) та ігрове (гра). Представлено сутність феномена розвивального активно-ігрового середовища та аналіз опитування студентів на пошуково-розвідному етапі експерименту, наведено найближчі перспективи досліджень.

Ключові слова: професійна компетентність, активно-ігрова технологія, активно-ігрова середовище, вчитель-логопед, компоненти активно-ігрової технології.

Savinova N. V. Problems of training future teachers-speech therapists to work in conditions of developing active-game environment

The article deals with the problems of modernization of the training of highly skilled personnel for work in the conditions of the updated special educational system as one of the conditions of pedagogical preparation of the future teacher-speech therapist. Competency approach serves as a new approach to goal-setting in education, in particular in special, and competence are approved as new target categories, which mean the transition of higher education from the subject-centrist orientation of the educational process to the direction of "the student." The author substantiates the components of professional competence, which are formed by means of active-gaming technologies. The author focuses on the creation of conditions for readiness for pedagogical activity in the active-game environment. Active-playing environment contains three components: pedagogical (teacher), technological (technology) and game (game). The article describes the essence of the phenomenon of developing active-game environment as a diversified living space of the child, specially organized to ensure its independent and group initiative activities during game events that promote the development of cognitive, educational, emotional and speech activity. The author presents the technology of active-game teaching as the most practical "student" when it comes to the training of highly skilled personnel, and that is more in line with solving the problems of personal development of the child, in particular, speech impairment. The analysis of the students' survey at the search-and-exploratory stage of the experiment was conducted, which showed: firstly, insufficient motivation to work in the active-game environment, emotional instability; and secondly, the lack of sufficient practical training for work in the developing active-game environment, which requires systematic preparation.

Key words: professional competence, active-game technology, active-playing environment, teacher-speech therapist, components of active-game technology.